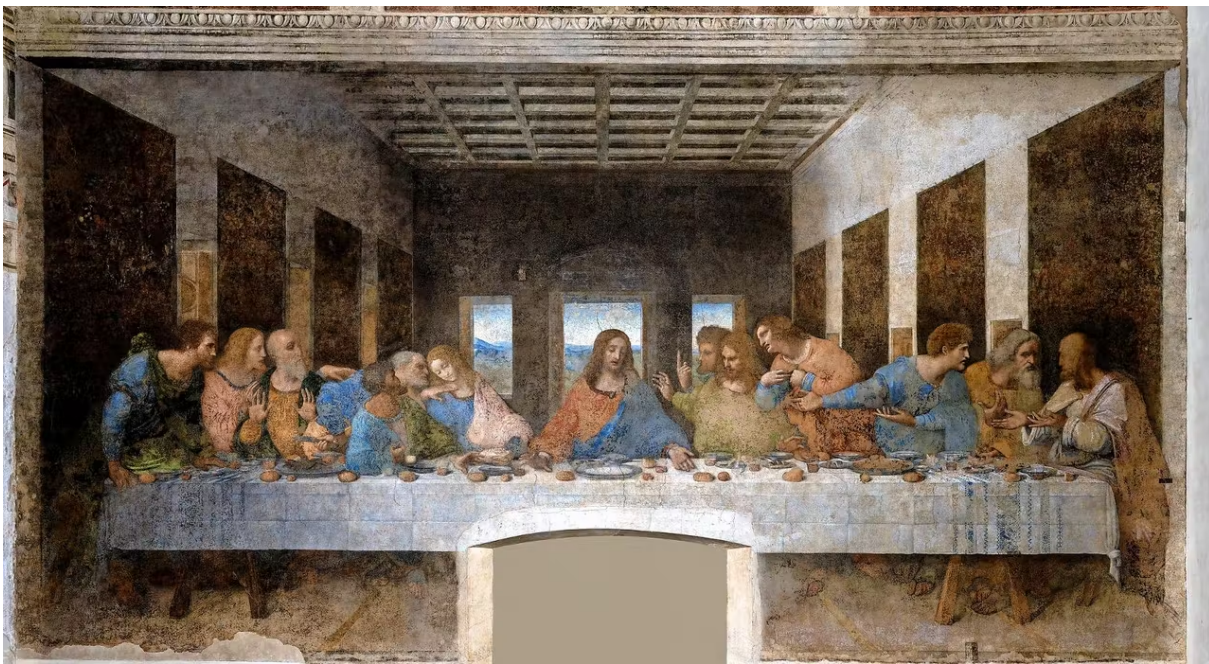

Consumptie en de Kunst van het Kijken

Consumptie (eten in dit geval) en de kunst hebben een lange historie. Er zijn veel iconische kunstwerken, waarin het consumeren van voedsel, of voedsel centraal staat. Waarom? Kunstenaars maken natuurlijk graag kunst over 'alledaagse zaken' en 'het consumeren van voedsel' is daar één van die alledaagse zaken. Ga mee met een kunstzinnige trip over 'eten'. De onderstaande schilderijen zijn om van te smullen!

1. Het Laatste Avondmaal van Leonardo Da Vinci

Onbetwistbaar de meest bekend afbeelding in deze serie. Misschien is het wel de meest bekende muurschildering in de wereld. Het is in ieder geval zo bekend en zo fragiel intussen dat het moeilijk te bezoeken is. De muurschildering is te bezichtigen in Milaan, voor ongeveer 1000 mensen per dag voor max 15 minuten. Je moet eerst door een luchtdichte sluis, want er moet een constante atmosfeer zijn in de ruimte, zodat de schildering niet verder aangetast wordt. Foto's maken is verboden. Het is daardoor al maanden van tevoren volgeboekt. Denk maar eens hoeveel mensen er per dag naar het Rijksmuseum of naar de Eiffeltoren gaan. En deze schildering is dan nog vele malen gewilder om te zien.

Wat Leonardo Da Vinci (1452-1519) hier afbeeldt is het moment dat Jezus tegen zijn apostelen vertelt dat iemand hem morgen zal verraden. De schrik is bij iedereen te zien en niemand krijgt natuurlijk meer een hap door zijn keel.

Volgens de Bijbel was de tafel alleen gedekt met brood en wijn. Da Vinci heeft ook citrus, zout en vis toegevoegd. De citrus kan te maken hebben met het feit dat het een typische Italiaanse vrucht is en deze ook groeide in de streek waar Leonardo dit schilderij maakte. De vis zou kunnen verwijzen naar het feit dat Leonardo zelf vegetariër was. Maar het zou ook kunnen verwijzen naar het 'ontkennen van religie', omdat haring in het Italiaans 'renga' is en dit ook betekent 'hij die religie ontkent'. En hoewel Leonardo veel opdrachten kreeg van de Kerk (de paus), hadden ze ook wel regelmatig een conflict over de ideeën van de Kerk.

2. Vertumnus van Giuseppe Arcimboldo

Hier zien we 'eten en kunst' een hele nieuwe combinatie maken. Dit is wel weer wat anders, niet? En toch was het best serieus bedoeld. Giuseppe Arcimboldo schilderde dit schilderij in 1590 en het stelt de keizer Rudolf II voor.

Rudolf II was een keizer van het Habsburgse Rijk en bezat grote delen van Europa in deze tijd. Vertumnus was een mythische personage. Een koning van de tijd van voor het Romeinse Rijk en een god van de herfst, die boomgaarden bewaakte en de mensen een overvloed van vruchten schonk. Giuseppe was een renaissance schilder die veel werken maakte voor het Habsburgse hof en bekend stond van zijn composities opgebouwd uit eten, boeken, vissen en bloemen.

Dat leidde dus tot dit schilderij. En een keizer laat zich niet zomaar afschilderen als een hoop groenten. Er is duidelijk sprake van een heleboel symboliek. Niet alleen de verwijzing naar Vertumnus die welvaart schenkt, maar ook in de groenten zelf. Kijk maar maar mee:

Links van het hoofd van keizer Rudolf II zien we een granaatappel: een eeuwenoud symbool van rijkdom en vruchtbaarheid. Het voorhoofd is een koolblad: ook een symbool van vruchtbaarheid. Kinderen zouden uit een kool worden geboren.

De vier seizoenen worden uitgebeeld. Zo zijn de schouders en romp gemaakt van groene groenten zoals kool, prei, ui en raap. Dit zijn wintergroenten. Het hoofd is omgeven door een zomerse kroon van tarwe, druiven, granaatappels, kersen, vijgen en pruimen.

De sjaal gemaakt van lentebloemen kan doen denken aan een adellijke of legeruniform.

3. De aardappeleters van Vincent van Gogh

Als voorlaatste in deze serie aandacht voor een schilderij, waar elke Nederlander (met een beetje kennis van kunst) aan zal denken als hij denkt aan eten+schilderij+Nederland= De aardappeleters van Vincent van Gogh.

Vincent van Gogh (1853-1890) is één van de meest beroemde schilders van Nederland. Hij werd ook al genoemd in hoofdstuk 1. Maar dit schilderij, gemaakt in 1885, is bijna iconisch te noemen in de Nederlandse schilderkunst. Het portretteert namelijk een heel dagelijks tafereel, maar de figuren zijn heel 'knokig' en 'donker' afgebeeld. Dat komt, omdat Vincent dit schilderij zag als zijn eigen meesterproef. Hij wilde laten zien dat hij een goede figuurschilder was, maar tegelijkertijd wilde hij het rauwe en harde bestaan van de boeren zichtbaar maken. Daarom zijn ze 'knokig': met hun eigen handen hebben ze het eten uit de grond gehaald en verdiend. Daarom is het zo 'donker': de kleur van een ongeschilde aardappelen en een verwijzing naar het harde bestaan van deze mensen.

We kunnen ook veel leren van het dagelijks leven. Wat zie je allemaal dat anders is dan vandaag de dag als we aan tafel gaan?

Ze prikken met een vork het eten van één schaal en drinken koffie bij hun maaltijd bijvoorbeeld. Je ziet ook dat ze heel arm zijn, want er staat geen vlees op het menu. Dat was een luxegoed.

Vincent was uiteindelijk heel tevreden. De boodschap en symboliek komen duidelijk over. Maar de critici vonden de knokige mensen maar weinig realistisch en het was veel te donker. Zo zie je maar: over smaak valt niet te twisten. Vincent is arm gestorven, maar hij heeft wel zijn gelijk gekregen, want zijn schilderijen zijn vandaag de dag miljoenen waard.

4. Hyperrealisme

In de 20e eeuw ontstonden er allerlei 'rare' kunststromen, zoals body art en conceptuele kunst. Er waren hierdoor ook kunstenaars die vanaf de jaren zeventig dachten: Laten we de werkelijkheid maar weer eens weergegeven, zoals die is. Zo neutraal en waarheidsgetrouw mogelijk. Hierdoor ontstond de kunststroming hyperrealisme. En heel veel schilderijen hadden betrekking op eten. Kijk maar:

America's favourite (1989), Ralph Goings

FoodSpace (2014), Tjalf Sparnaay

Fried Egg (2015), Tjalf Sparnaay

Voel je de smaak van het ei al in je mond?

Als iemand je zou zeggen dat dit een foto van een gebakken ei is, dan zou je het toch ook geloven? Zeker nu in het digitale tijdperk wordt de grens tussen wat nog een echte foto is en wat kunst is steeds kleiner. Over een foto kan tegenwoordig een filter gelegd worden, waardoor het zelfs weer lijkt dat het geschilderd is.

Het hyperrealisme is dus een bijna fotografische weergave van objecten, waarbij bij voorkeur geen emoties van mensen in voorkomen. Het voelt een beetje 'klinisch', omdat alles even scherp is en de kleinste details zichtbaar zijn. De kenmerken zijn:

- iets uit de werkelijkheid halen
- dit meer dan levensecht weergeven
- veelal groter laten lijken dat het in werkelijkheid is.

Opdrachten:

De opdrachten gaan over De aardappeleters van Vincent van Gogh.

Algemeen:

1. Herken jij de bedoeling van Vincent van Gogh? Vind jij dat de mensen ook 'knokig' overkomen en daardoor uitzien als harde werkers?
2. Vind jij dat de donkere kleur ook bijdraagt aan het idee dat deze mensen een zwaar bestaan leiden?
3. Vind je het een mooi schilderij? Zou je het ophangen in je kamer? Waarom wel/ niet?
4. Het duurste schilderij van Vincent van Gogh is ongeveer 100 miljoen waard (tenminste dat is er ooit voor betaald) en dat zijn de bloemen in een vaas. Dit schilderij is ongeveer 12 miljoen waard. Wat vind jij van die prijzen?

Aardrijkskunde:

1. Waar komt de aardappel vandaan? Welk werelddeel en welke regio en in welke omstandigheden groeide de aardappel daar?
2. Waar in Nederland worden aardappels het meeste verbouwd?
3. Welke grondsoort is dat?
4. Wanneer worden aardappels gezaaid (gepoot) en geoogst? (seizoenen)
5. Hoe worden aardappels bewaard en hoe lang kunnen ze bewaard blijven?

Economie:

1. Hoe komen de prijzen van kunstwerken tot stand denk jij?
2. Waarom zou een schilderij van Vincent van Gogh 100 miljoen waard kunnen zijn?
3. Op het schilderij de aardappeleters, staat de aardappels afgebeeld. Maak een lijst van producten waar allemaal aardappels in verwerkt zijn. Tip aardappels worden niet alleen gebruikt voor voedselproducten!

Geschiedenis:

Dit schilderij doet vermoeden dat de aardappel een typisch Nederlands product is en waarschijnlijk dacht jij dat ook wel, voordat je aan het begin van dit hoofdstuk het verhaal van de aardappel hebt gelezen. Aardappels groeien overal in Nederland en iedereen eet ze in Nederland.

1. Wie heeft waarschijnlijk de aardappel naar Europa meegenomen?
2. Waarom was de aardappel vooral een product voor de armen in het begin in Europa?
3. Wat heeft de pruisische vorst Frederik de Grote te maken met het succesverhaal van de aardappel?
4. Maak een tijdlijn van 'de aardappel'.

